

Zał. 1 do uchwały
Nr XXIX/221/2012
Rady Gminy Górno
z dnia 28 grudnia 2012 roku

**Gminny Program Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów
Alkoholowych oraz Przeciwdziałania
Narkomanii**

dla Gminy Górno

na rok 2013

I. Wprowadzenie i podstawy prawne Programu

W Polsce podstawę prawną rozwiązywania problemów alkoholowych stanowi ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2007 roku Nr 70, poz. 473 ze zmianami). Ustawa ta określa kierunki polityki wobec alkoholu. Reguluje zagadnienia dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, wskazuje zadania z tego zakresu i ich źródła finansowania oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację. Do jej zadań należy również funkcjonowanie rynków napojów alkoholowych oraz zasady kontroli obrotu tymi napojami. Stoi na straży promocji i reklamy napojów alkoholowych i formułuje przepisy karne dotyczące reklamy i obrotu alkoholem.

Biorąc pod uwagę zasięg problemów alkoholowych, realne rezultaty w rozwiązywaniu tych problemów mogą przynieść działania kompleksowe, zaplanowane na szeroką skalę. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2013 rok zwany dalej „Programem” określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych wynikających z nadużywania alkoholu, narkotyków. Realizowanie tych działań wymaga zaangażowania wielu środowisk i grup społecznych, konsekwencji w długofalowych działaniach wprowadzania skutecznych rozwiązań, szczególnie w odniesieniu do pracy z dziećmi i młodzieżą.

Podstawą wszystkich działań mających na celu zapobieganiu alkoholizmowi, narkomanii, przemocy oraz innych uzależnień jak również działań nad „Programem” jest:

- Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012.1356 j.t.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012. 124 j.t.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 20 września 2005r. Nr 180 poz. 1493),
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2011 – 2015,
- Zarządzenie Wójta Gminy Górnio Nr 3/2012 z dnia 10 stycznia 2012 roku, w sprawie: powołania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Górnio.

II. Sytuacja Gminy w roku 2012.

Na terenie Gminy Górno funkcjonuje 58 punktów sprzedaży i podawania napojów alkoholowych, zgodnie z limitem tych punktów ustalonych w Uchwale Rady Gminy z dnia 4 grudnia 2002 roku NR II/14/02 w sprawie: liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych zawierających powyżej 4,5% alkoholu (z wyjątkiem piwa) przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży i w miejscu sprzedaży oraz zasad usytuowania na terenie Gminy punktów sprzedaży i podawania napojów alkoholowych. Limit ten obejmuje zarówno sklepy spożywcze, jak i lokale gastronomiczne w tym restauracje i bary.

Sytuacja Gminy za rok 2012 oraz przedstawione poniżej informacje zostały zebrane od niżej wymienionych instytucji i osób fizycznych:

- 1) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio,
- 2) Posterunek Policji w Górnio,
- 3) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 4) Terapeuta ds. uzależnień pracujący w Punkcie Konsultacyjnym w Górnio.
- 5) Poradnia Leczenia Uzależnień w Kielcach ul. Jagiellońska 72
- 6) Ekspertyza – Edukacja – Terapia „Ekster”

Alkohol i problem alkoholizmu w naszej Gminie.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Górno działa od wielu lat a ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi jest ustawą dość starą i wypracowaną, dysponujemy danymi dotyczącymi problemu nadużywania alkoholu i szkód z tym związanych. Zebrane poniżej informacje pochodzą z poszczególnych instytucji wymienionych powyżej.

I tak:

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio w 2012 roku udzielił pomocy dla 885 rodzin, z czego około 45 to rodziny, w których występuje problem alkoholizmu. W ramach pracy socjalnej udzielono 175 porad dla członków rodzin. Według opinii pracowników GOPS zauważa się pogłębianie zjawiska patologii społecznej, która może być związana z problemem alkoholowym.

2. Z informacji Posterunku Policji w Górnio wynika, iż jednostka sporządziła 56 wniosków do Sądu Grodzkiego wobec sprawców wybryków chuligańskich oraz z ustawy „ o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi”. Zatrzymano 52 nietrzeźwych użytkowników dróg. Z udziałem nietrzeźwych kierowców doszło do 9 kolizji oraz 3 wypadków. Zanotowano 121 interwencje domowe, gdzie uczestnik awantury był pod wpływem alkoholu.

3. W okresie od stycznia do końca grudnia do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wpłynęło 67 wniosków o leczenie odwykowe, z tego 7 dotyczy kobiet.

Wnioskodawcami byli:

- Posterunek Policji w Górnio – **14**

- Kuratorzy sądowi – **1**
- Członkowie najbliższej rodziny – **43**
- GOPS – **9**

W związku ze złożonymi wnioskami, GKRPA prowadziła postępowania mające na celu ustalenie, czy zgłoszone we wnioskach osoby są osobami uzależnionymi od alkoholu, a w przypadku potwierdzenia choroby alkoholowej skierowała w celu podjęcia terapii w Poradni Leczenia Uzależnień w Kielcach, jak również wnioskowała do Sądu Rejonowego w Kielcach o zastosowanie przymusowego leczenia względem osób, które nie stawiały się na posiedzenia Komisji jak również na wyznaczony termin badania psychologiczno – psychiatrycznego.

Na **67** zgłoszonych osób w **11** przypadkach postępowanie zawieszono lub umorzono, z powodu złożenia wniosku przez członka rodziny lub na podstawie opinii lekarzy biegłych sądowych.

Na skutek prowadzonych przez GKRPA postępowań **7** osób podjęto terapię w warunkach ambulatoryjnych w Poradni Leczenia Uzależnień w Kielcach, **43** wnioski przesłała do Sądu Rejonowego w Kielcach w celu zastosowania przymusowego leczenia odwykowego, natomiast **5** postępowań jest w trakcie prowadzenia natomiast **1** wniosek został przesłany do GKRPA w Kielcach ze względu na zmianę miejsca zamieszkania osoby zgłoszonej na leczenie.

4. W okresie jedenastu miesięcy 2012 roku do terapeuty zgłosiło się **218** osób: w tym **136** osoby z problemem alkoholowym oraz **82** osób współuzależnionych (żony, matki, dzieci). Z osobami uzależnionymi od alkoholu terapeuta pracował w kierunku zwiększenia świadomości problemu alkoholowego i wzbudzenie motywacji do niepicia, motywował do leczenia – podjęcia terapii w Poradni bądź w szpitalu. Praca z osobami współuzależnionymi koncentrowała się na zmianie destrukcyjnych zachowań w rodzinie, zmianie przekonań utrudniających funkcjonowanie, przygotowaniu członków rodziny do przeprowadzenia interwencji kryzysowej wobec pijącej osoby oraz udzielaniu wsparcia. Terapeuta pracował również z 8 rodzinami gdzie występuje zjawisko przemocy.

Pracownik Punktu Konsultacyjnego przyjmował wnioski dotyczące leczenia odwykowego, przeprowadzał rozmowy z osobami zgłaszającymi na leczenie odwykowe członków rodzin, informowała na temat dostępnych miejsc pomocy i kompetencji poszczególnych służb i instytucji, które mogą udzielić wsparcia. Udzielała pomocy w pisaniu pozwów do Sądu, próśb i podań. Bezpośrednio współpracował z poradniami odwykowymi, kuratorami sądowymi, policją, pracownikami GOPS, szkołami.

5. W roku 2012 Gmina kontynuowała współpracę ze Świętokrzyskim Centrum Profilaktyki i Edukacji w Kielcach oraz Poradnią Leczenia Uzależnień w Kielcach przy ul. Jagiellońskiej. Współpraca ta polega na bieżącym przekazywaniu informacji o postępie w terapii, rozmowami z terapeutami Poradni, wspólnych decyzjach co do dalszego przebiegu postępowania szczególnie w przypadkach kiedy osoby przestają uczęszczać do Poradni. Współpraca ta jest niezwykle ważna, gdyż to najwcześniej do Gminy docierają członkowie rodziny z informacją, że osoba która uczęszcza na terapię w przerwach między spotkaniami pije. Wszystkie te informacje

przekazywane są do przychodni, w której uczestnik odbywa terapię. Z danych Poradni wynika, iż zgłosiło się 49 osób uzależnionych oraz 7 współuzależnionych z terenu naszej gminy, którzy podjęli terapię.

6.

Skala problemów alkoholowych a także wskaźnik uzależnień jest w dużej mierze uwarunkowany ogólnym poziomem spożycia napojów alkoholowych w danym środowisku. Relacja jest prosta: im wcześniejszy pierwszy kontakt z alkoholem, im większe spożycie alkoholu tym szerszy jest zakres problemów alkoholowych. Inną istotną determinantą skali uzależnienia jest też rodzaj spożywanego alkoholu. Chodzi tu o tzw. model picia. W pewnym uproszczeniu można powiedzieć, że w zależności od kręgu kulturowego wyróżniamy w Europie trzy takie modele:

- **anglosaski** – gdzie wśród spożywanych alkoholi dominuje piwo,
- **skandynawski** – z przewagą konsumpcji alkoholi wysokoprocentowych, głównie wódek,
- **śródziemnomorski** – z przewagą spożycia wina.

Najgroźniejszy jest drugi z tych modeli – picie mocnych alkoholi skraca drogę do uzależnienia.

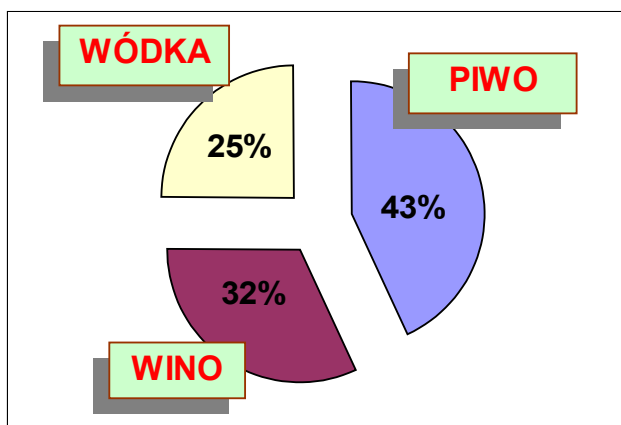
Działania związane z rozwiązywaniem problemów alkoholowych powinny więc iść w kierunku przeciwdziałania zbyt wczesnym kontaktom z alkoholem, ograniczenia spożycia napojów alkoholowych a także zmiany wzorców picia na takie, w których preferuje się trunki o niskiej zawartości alkoholu.

W skali krajowej zaobserwowano znaczące zmniejszenie spożycia alkoholu na głowę mieszkańca. Według danych GUS, jeszcze przed kilkunastu laty było to 11 litrów czystego alkoholu na jedną osobę – dziś spożycie wynosi ponad 9 litrów na osobę i od kilku lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W naszych badaniach pytaliśmy: **”Ile czasu minęło, od kiedy pił/a Pan/i alkohol?”** Oto odpowiedzi:

	3 %
<i>Pijem dzisiaj</i>	
1 - 2 dni	7 %
Mniej więcej tydzień	21 %
2 tygodnie do miesiąca	26 %
Miesiąc do trzech miesięcy	20 %
Więcej niż 3 miesiące	17 %
Nie piję od kilku lat	6 %

Jak z tego wynika, ponad połowa ankietowanych mieszkańców gminy Górno piła alkohol nie więcej niż miesiąc przed okresem badania, zaś 6% deklaruje się jako abstynenci.

Na pytanie: „Jaki alkohol pił/a Pan/i ostatnim razem?” odpowiadano:

Mieszkańcy gminy Górno zdecydowanie częściej spożywają napoje z niższą zawartością alkoholu (piwo i wino), niż wódkę i jest to przewaga dosyć znacząca. Jest to tendencja korzystna, oczywiście o ile nie wynika jedynie z bezwzględnego wzrostu spożycia piwa. Należy także wziąć pod uwagę fakt, że spożywanie wina w wielu przypadkach nie jest wynikiem ukształtowania takich preferencji, lecz jest uwarunkowane niską ceną „win” rodzimej produkcji. Chcieliśmy się także dowiedzieć, jak otoczenie przyjmuje odmowę picia. Oto najczęściej spotykane reakcje:

zdziwienie	13 %
krytyka	2 %
podziw	3 %
wyśmiewanie	2 %
zrozumienie	35 %
odrzućenie	0 %
obojętność	33 %
usilne namawianie	21 %

Jak widać, osoby odmawiające wypicia alkoholu **nie spotykają się** z wyraźnym brakiem akceptacji ze strony środowiska. W reakcjach otoczenia dominuje obojętność oraz zrozumienie, zaś krytyka, wyśmiewanie, czy odrzucanie zdarza się rzadko.

W naszych badaniach interesowało nas również, w jakim **wieku dorośli dzisiaj mieszkańcy gminy Górno sięgnęli po raz pierwszy po alkohol**. Oto

W jakim wieku miał/a Pan/i pierwszy kontakt z alkoholem?

odpowiedzi:

W ogóle nie piłem	3 %
9 lat lub mniej	1 %
10 - 12 lat	2 %
13 - 15 lat	18 %
16 - 17 lat	23 %
18 - 21 lat	31 %
Powyżej 21 lat	20 %
Nie pamiętam	2 %

Ponad połowa badanych osób dorosłych poznało smak alkoholu będąc już osobami pełnoletnimi (lub nie pije wcale). Do 15 roku życia sięgnęło po alkohol 21% dorosłych.

Zaś na pytanie: „**Z kim po raz pierwszy pił/a Pan/i alkohol**” badani mówią:

Z kolegą	76 %
Z rodzicami	9 %
Z innym dorosłym członkiem rodziny	6 %
Z innym dorosłym	6 %
Sam	3 %

3/4 dzisiejszych dorosłych pierwszy kieliszek alkoholu wypilo z kolegą, zaś co jedenasty – z rodzicem.

Według statystyk krajowych spożycie alkoholu na jednego mieszkańca w ostatnich waha się. Jednocześnie wyraźnie zarysowały się tendencje negatywne: następuje szybki wzrost spożywania napojów alkoholowych wśród marginalnych dotychczas grup konsumenckich, to jest kobiet i młodzieży.

W naszych badaniach chcieliśmy zobaczyć, czy sytuacja ta ma przełożenie na spostrzeganie problemów alkoholowych przez mieszkańców gminy Górnó.

Zapytaliśmy: „**Czy Pana/i zdaniem osoby dorosłe oraz młodzi ludzie (poniżej 18 roku życia) piją obecnie mniej, więcej czy tyle samo, co przed 10 laty**”.

Oto odpowiedzi:

Spożycie alkoholu w ostatnich latach:	Wśród dorosłych	Wśród młodzieży
Zwiększa się	21 %	93 %
Zmniejsza się	17 %	2 %
Nie widzę zmiany	62 %	5 %

Jeśli chodzi o konsumpcję alkoholu wśród osób dorosłych, mieszkańcy gminy Górnó nie dostrzegają tendencji spadkowej. **Wyraźnie potwierdziła się natomiast opinia o wzroście spożycia alkoholu przez młodych ludzi. Tak uważa zdecydowana większość mieszkańców gminy.**

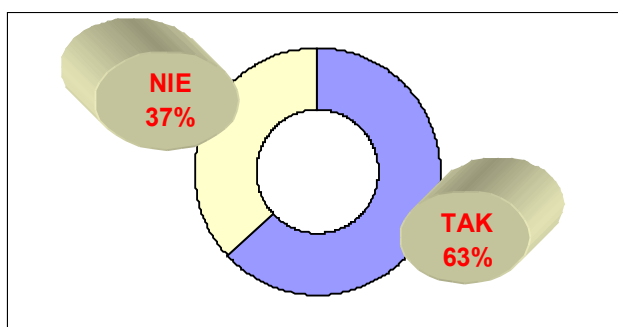
Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz Narodowym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wskazane jest podejmowanie działań w kierunku zmiany obyczajów w zakresie spożywania napojów alkoholowych (m.in. zastąpienie alkoholi mocnych słabszymi). Oto jak, zdaniem badanych, zmieniły się u nich preferencje alkoholowe:

Nastąpiła zmiana na korzyść alkoholi niskoprocentowych	51 %
Nastąpiła zmiana na korzyść alkoholi wysokoprocentowych	14 %
Nie widzę zmiany	35 %

Wielu mieszkańców gminy Górno dostrzega korzystną tendencję zmiany preferencji konsumpcji napojów alkoholowych na korzyść alkoholi niskoprocentowych.

Alkoholizm jest chorobą chroniczną (podobnie jak cukrzyca, czy alergie). Leczenie nie ma więc na celu powrotu pacjenta do picia okazjonalnego (utracona kontrola picia nie powraca), lecz naukę życia w trzeźwości (całkowita abstynencja). Temu celowi najlepiej służy połączenie i współdziałanie terapii odwykowej oraz grup samopomocowych. Mieszkańcy gminy Górno mogą w przypadku wystąpienia problemów alkoholowych korzystać z usług terapeutycznych, a także otrzymać wsparcie w grupach samopomocowych. Chcieliśmy sprawdzić, czy dostrzegają oni efekty tych działań. Spytaliśmy: „Czy styka się Pan/i z osobami dawniej nadużywającymi alkoholu, którzy obecnie nie piją wcale lub w sposób znaczący ograniczyli swoje picie?”

Oto wyniki:

Jak widać, wielu mieszkańców coraz częściej styka się z osobami, które zostały abstynentami lub przynajmniej piją w sposób mniej destrukcyjny niż dawniej.

Istotne znaczenie ma oczywiście pytanie, jaki wpływ na korzystne zmiany w obyczaju alkoholowym mają działania podejmowane w ramach gminnego

programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, oraz terapia odwykowa.

Jeśli zauważa Pan/i pozytywne zmiany obyczajów i zachowań alkoholowych w ostatnich latach, to są one wynikiem:	
Edukacji społecznej (prasa, radio, tv)	27 %
Działań lokalnych (leczenie odwykowe, gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych, grupy AA, kluby abstynenta, profilaktyka szkolna i in.)	23 %
Działań administracyjno-prawnych	11 %
Polityki cenowej wobec alkoholu	9 %
Zmian w obyczajowości	34 %
Promocji zdrowego stylu życia	27 %
Zubożenia społeczeństwa (brak pieniędzy na alkohol)	19 %
Większych możliwości wydawania pieniędzy na inne cele	16 %
Obawy o utratę pracy	42 %

Jak wynika z przeprowadzonych badań, działania lokalne mają, zdaniem mieszkańców gminy Górnó, bardzo istotny wpływ na pozytywne zmiany w obyczajach i zachowaniach alkoholowych na przestrzeni ostatnich lat (docenia to co czwarty z badanych).

Przy obserwowanym obecnie w kraju spadku spożycia alkoholu na jednego mieszkańca istnieje jednocześnie tendencja odwrotna dotycząca alkoholu wśród młodzieży. Obniża się wiek inicjacji alkoholowej, zanikają postawy

abstynenckie, coraz więcej ludzi ma kontakt z alkoholem i to wcale nie sporadyczny.

A jak wyglądają rezultaty przeprowadzonych przez nas badań? Na początek zbadaliśmy, jak sama młodzież spostrzega skalę uzależnień w swoim środowisku.

Ilu twoich kolegów pali papierosy	<i>Klasy VI</i>	<i>Gimnazjum Kl. I</i>	<i>Gimnazjum Kl. III</i>
większość	3 %	0 %	20 %
około połowy	9 %	7 %	30 %
mniejszość	22 %	41 %	36 %
pojedyncze przypadki	32 %	35 %	14 %
nikt	33 %	17 %	0 %

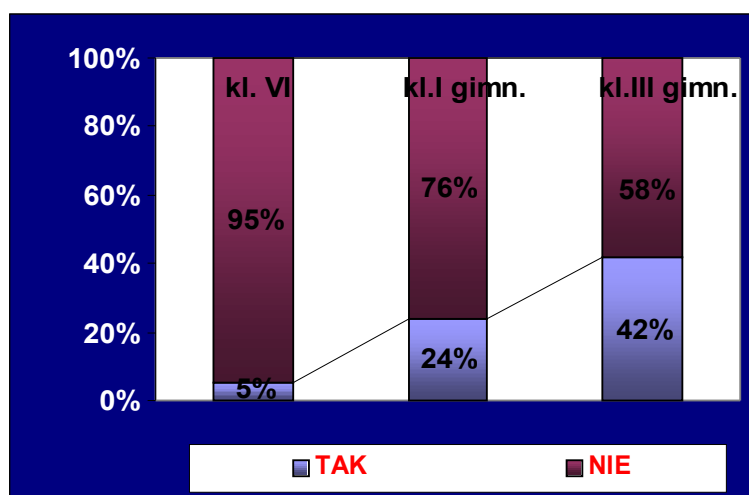
Co ósmy szóstoklasista, 7% uczniów klas I gimnazjum uważa, że przynajmniej połowa ich kolegów pali papierosy. Natomiast w klasach III gimnazjum przekonanie takie podziela połowa badanych.

Dalej pytaliśmy o zachowania alkoholowe.

Ilu twoich kolegów pije alkohol	<i>Klasy VI</i>	<i>Gimnazjum Kl. I</i>	<i>Gimnazjum Kl. III</i>
większość	4 %	9 %	52 %
około połowy	8 %	20 %	28 %
mniejszość	10 %	12 %	16 %
pojedyncze przypadki	29 %	52 %	4 %
nikt	49 %	7 %	0 %

Jak widzimy przekonanie, że co najmniej połowa osób ze środowiska badanych pije alkohol podziela 12% szóstoklasistów, trzech na dziesięciu gimnazjalistów z klasy I oraz 80% uczniów III klas gimnazjum.

A teraz zobaczymy, co ankietowani mówią na temat swoich własnych zachowań alkoholowych. Na pytanie: „Czy w ciągu ostatnich 30 dni piłeś jakiś napój alkoholowy” odpowiadają:

Okres 30 dni przed badaniem przyjmuje się za wskaźnik względnie częstego używania napojów alkoholowych.

5% UCZNIÓW KLAS VI, CO CZWARTY UCZEŃ KLAS I GIMNAZJUM ORAZ CZTERECH NA DZIESIĘCIU UCZNIÓW III KLAS GIMNAZJUM SPOŻYWAŁO ALKOHOL W MIESIĄCU POPRZEDZAJĄCYM BADANIE.

Interesowaliśmy się w związku z tym, jakie rodzaje alkoholu preferuje młodzież. Spytaliśmy, jaki napój alkoholowy pili w ostatnim miesiącu.

	Szkoły podst. kl. VI	Gimnazjum kl. I	Gimnazjum. kl. III
PIWO	80 %	89 %	72 %
WINO, KOKTAIL	20 %	11 %	14 %
WÓDKA, LIKIER	0 %	0 %	14 %

***Wskazany odsetek odnosi się do tych uczniów, którzy mieli kontakt z alkoholem w ostatnich 30 dniach przed badaniem)
Suma procent może być większa od 100, gdy uczniowie spożywają więcej niż jeden rodzaj alkoholu**

Jak widać, najpopularniejszym napojem alkoholowym wśród uczniów szkół gminy Górno jest piwo. Można na to patrzeć z dwóch stron. Stanowi ono niewątpliwie mniejsze zagrożenie wczesnym uzależnieniem niż wino, czy wódka. Jednakże tendencja ta świadczyć może (i niejednokrotnie świadczy) o traktowaniu przez młodzież (i nie tylko przez młodzież) piwa, nie jako alkoholu,

lecz jako niegroźnego napoju orzeźwiającego. Jest to bardzo niepokojąca tendencja.

Następne pytanie brzmiało: „Ile razy w życiu zdarzyło ci się upić napojem alkoholowym” i otrzymaliśmy następujące odpowiedzi:

Ile razy zdarzyło ci się upić napojem alkoholowym	Szk. Podst. VI kl.	Gimnazjum I kl.	Gimnazjum III kl.
ani razu	95 %	78 %	63 %
1-2 razy	4 %	7 %	22 %
3-5 razy	0 %	14 %	8 %
6-10 razy	0 %	1 %	6 %
ponad 10 razy	1 %	0 %	1 %
Łącznie upiło się	5 %	22 %	37 %

Co dwudziesty szóstoklasista, więcej niż co piąty uczeń klas pierwszych gimnazjum oraz 37% uczniów klas trzecich gimnazjum było już pijanych.

Jak wynika z badań ogólnopolskich w szybkim tempie obniża się również wiek inicjacji alkoholowej. Poniższa tabela przedstawia, jak to wygląda w szkołach gminy Górnó.

W jakim wieku po raz pierwszy spróbowałeś alkoholu	Szkoła podst. VI kl.	Gimnazjum I kl.	Gimnazjum III kl.
Nie piłem jeszcze alkoholu	72 %	42 %	8 %
mniej niż 9 lat	7 %	8 %	6 %
10 – 12 lat	17 %	12 %	13 %
13 – 15 lat	3 %	8 %	67 %
16-18 lat	Nie dotyczy	0 %	0 %
Nie pamiętam	1 %	30 %	6 %
Nie piłem jeszcze alkoholu <i>(ogólnopolskie badania ESPAD-2011 r.)</i>	X	X	13 %

Wielu badanych uczniów z wszystkich grup wiekowych miało już swoje pierwsze kontakty z alkoholem. Nierzadko poniżej 12-go roku życia.

Naciski otoczenia	39 %
Chęć poczucia się dorosłym	55 %
Chęć zabawienia się	54 %
Ucieczka od problemów	26 %
Relaks	12 %
Ciekawość	27 %
Obawa przed odrzuceniem	16 %
Chęć wyróżnienia się	23 %
Smutek	10 %
Nuda	6 %

Zobaczmy teraz, **dlatego młodzi ludzie piją.**

Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, iż alkohol coraz częściej służy jako antidotum na smutki i problemy życiowe. Nie pozwala to młodemu człowiekowi realnie zmierzyć się z trudnymi sytuacjami i skraca drogę do uzależnienia. Jak wynika z powyższej tabeli, ważnymi motywami sięgnięcia przez młodego człowieka po alkohol jest próba ucieczki od problemów, smutek i nuda.

Wiedza na temat alkoholu, jego działania, funkcji społecznych, czy niebezpieczeństw związanych z jego nadużywaniem kształtuje się już od wczesnego dzieciństwa. W okresie dzieciństwa i dojrzewania formują się także postawy i przekonania związane z alkoholem. Niezwykle istotną rolę w kształtowaniu tych poglądów pełnią rodzice, później wychowawcy i inne dorosłe osoby z otoczenia. Zobaczmy, z jakimi wzorcami postępowania stykała się i styka nadal młodzież. Na pytanie: „Z kim po raz pierwszy piłeś alkohol”^{*} uczniowie odpowiadali:

Z kolegą	72 %
Z rodzicami	9 %
Z innym dorosłym członkiem rodziny	11 %
Z innym dorosłym	2 %
Sam	6 %

**Podane liczby odnoszą się tylko do tych osób, które miały już kontakt z alkoholem.*

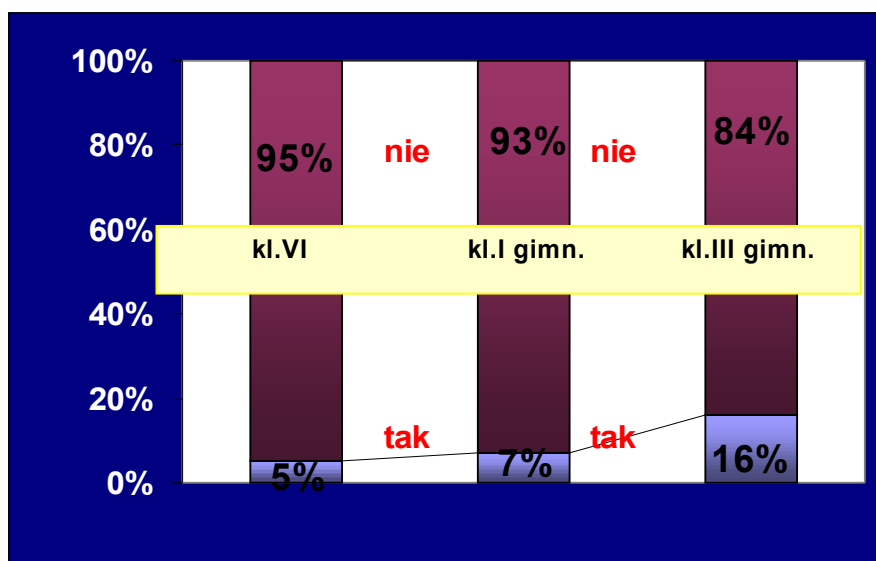
Więcej niż w co piątym przypadku osobami, które po raz pierwszy poczęstowały młodego człowieka alkoholem, byli dorośli (często rodzice).

Narkotyki i narkomania.

Ilu twoich kolegów zażywa narkotyki	Szk. podst.	Gimnazjum I kl.	Gimnazjum III kl.
	VI kl.		
większość	0 %	0 %	2 %
około połowy	0 %	0 %	0 %
mniejszość	1 %	1 %	2 %
pojedyncze przypadki	9 %	31 %	50 %
nikt	90 %	68 %	46 %

Młodzież szkół gminy Górno spostrzega problem zażywania narkotyków przez swoich rówieśników jako marginalny. Młodzi ludzie, jeśli już dostrzegają takie zjawisko, to głównie jako mniejszość, lub pojedyncze przypadki.

Kolejnym badanym przez nas obszarem był osobisty stosunek uczniów do narkotyków. Oto odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek miałeś kontakt z jakimiś środkami odurzającymi”.

Mimo iż narkotyzowanie się nie jest przez uczniów szkół gminy Górno spostrzegane jako powszechne zjawisko, to jednak szósty uczeń III klas gimnazjum przyznaje się do kontaktów ze środkami odurzającymi.

Jakie środki są najczęściej zażywane przez uczniów? Dla porównania podajemy wyniki badań ogólnopolskich ESPAD (J.Sierosławski, A. Zieliński) w grupie wiekowej 15-16-latków i młodzieży starszej.

Klasa	Szkoły podstawowe kl. VI	Gimnazjum Kl. I	Gimnazjum kl. III	
			GMINA GÓRNO	ESPAD-2011 r. (ogólnopolskie)
Rodzaj środka				
środki nasenne	1 %	0 %	6 %	15 %
klej, rozpuszczalnik	0 %	4 %	2 %	9 %
marihuana lub haszysz	0 %	3 %	8 %	24 %
GHB	0 %	0 %	0 %	1 %
amfetamina	0 %	0 %	0 %	5 %
ekstazy	0 %	0 %	0 %	3 %
heroina	0 %	0 %	0 %	1 %
kokaina	0 %	0 %	0 %	3 %
relewin*	0 %	0 %	0 %	2 %
LSD lub inne halucynogeny	0 %	0 %	2 %	3 %
grzyby halucynogenne	1 %	0 %	0 %	3 %
polska heroina	1 %	0 %	0 %	2 %
sterydy anaboliczne	0 %	0 %	0 %	3 %
alkohol razem z tabletkami	3 %	0 %	5 %	6 %
inne	3 %	0 %	3 %	-

* W ankietach szkolnych umieszczono nazwę nieistniejącego narkotyku o nazwie relewin. Traktowano to jako test prawdziwości. Ankiety osób, które przyznawały się do przyjmowania tego „narkotyku” traktowane są jako niewiarygodne i nie są uwzględniane w opracowywaniu wyników badań.

Najczęściej używanym środkiem odurzającym jest marihuana. Towarzyszy często temu powszechne przekonanie młodych ludzi o małej szkodliwości tej substancji. Nie jest to prawdą, a większość osób biorących groźniejsze środki odurzające zaczynała właśnie od tzw. „miękkich narkotyków” (haszyszu i marihuany).

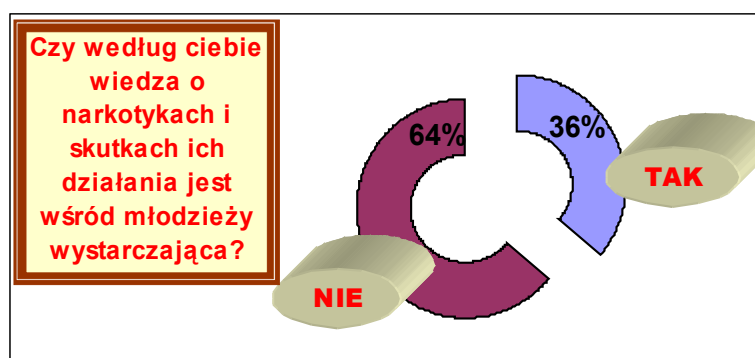
Warto zwrócić uwagę także na zażywanie środków wziewnych (kleje, rozpuszczalniki). One także często mają wśród uczniów opinię środków bezpiecznych, co jest bardzo dużym nieporozumieniem. Wdychane opary działają bezpośrednio na tkankę mózgową doprowadzając do zniszczenia kilkuset tysięcy komórek nerwowych. Wdychanie tych środków może skończyć się śmiercią na skutek uduszenia lub niewydolności serca.

Bardzo istotną sprawą jest pytanie o częstotliwość kontaktów z narkotykami.

Czy miałeś kontakt ze środkami odurzającymi:	Szk. podst.	Gimnazjum	Gimnazjum
	VI kl.	I kl.	III kl.

kiedykolwiek	5 %	7 %	16 %
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	3 %	7 %	16 %
W ciągu ostatnich 30 dni	0 %	0 %	6 %

Jednym z podstawowych sposobów radzenia sobie z problemem narkomanii powinny być oddziaływania profilaktyczne. Zobaczmy jak swoją wiedzę o zagrożeniach związanych z używaniem narkotyków oceniają sami uczniowie.

Co trzeci z badanych uczniów wyraża przekonanie o posiadaniu wystarczającego poziomu wiedzy o działaniu środków

odurzających, zaś pozostali ankietowani odczuwają deficyt w tym zakresie. A przecież wiedza na ten temat nie powinna być tematem tabu. Należy z młodymi ludźmi rozmawiać o ich problemach, powinno się mówić o sposobach, jakimi mogą być nakłaniane do wzięcia narkotyku i jak sobie w takich sytuacjach radzić.

Chcieliśmy się, w związku z tym, dowiedzieć, **czy uczniowie rozmawiają o narkotykach z rodzicami**. Otrzymałyśmy następujące odpowiedzi:

	Szk. podst kl. VI	Gimnazjum kl. I	Gimnazjum kl. III
TAK	14 %	30 %	36 %
NIE	86 %	70 %	64 %

W naszych badaniach sprawdzaliśmy też, jak wygląda dostępność do środków odurzających w szkołach gminy Górnó. Zapytaliśmy, **czy uczniowie spotkali osobę, która rozprowadza narkotyki**:

a/ w szkole:

	Szk. podst. VI kl.	Gimnazjum I kl.	Gimnazjum III kl.

TAK	4 %	3 %	5 %
------------	-----	-----	-----

b/ poza szkołą:

	Szk. podst. VI kl.	Gimnazjum I kl.	Gimnazjum III kl.
TAK	12 %	12 %	42 %

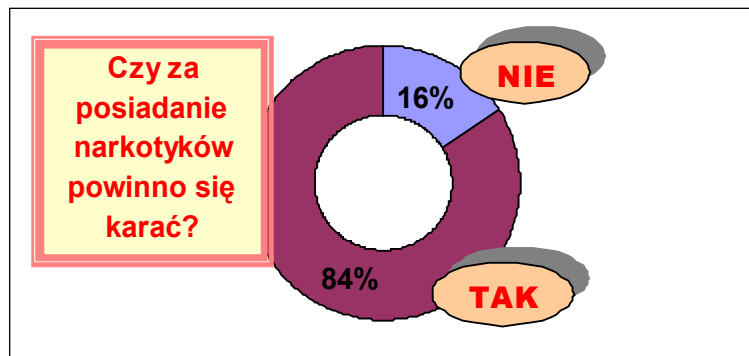
Chcieliśmy się dowiedzieć o dostępność do narkotyków, ponieważ ma ona bardzo istotny wpływ na sięganie po te substancje. Na pytanie: „**Gdzie według ciebie najłatwiej można kupić narkotyki?**” młodzi ludzie podają, że:

	Kl. VI	KL. I gimnazjum	KL. III gimnazjum
Nie znam takich miejsc	74 %	59 %	41 %
Ulica, park	5 %	26 %	13 %
Szkoła	1 %	0 %	2 %
Dyskoteka, pub	16 %	12 %	33 %
Mieszkanie dealera	13 %	12 %	20 %
Inne miejsce	5 %	3 %	9 %

Jak z tego widać, młodzi ludzie mają przekonanie, że w narkotyki można najprędzej zaopatrzyć się na dyskotecę, czy w pubie.

74% szóstoklasistów, sześciu na dziesięciu gimnazjalistów z klas I i 41% uczniów klas III gimnazjum nie zna takich miejsc. Są to odpowiedzi pozytywnie

diagnostyczne – świadczą o tym, że ta część uczniów nie jest prawdopodobnie zainteresowana dostępem do substancji psychoaktywnych.
 Na koniec chcieliśmy zobaczyć, jakie poglądy mają młodzi ludzie na sprawę odpowiedzialności karnej za posiadanie narkotyków.

Mimo czynionych przez niektórych uczniów różnych prób z zażywaniem środków odurzających, zdecydowana większość młodych osób to zwolennicy karania za posiadanie narkotyków.

Pytania dotyczące problemów narkomańskich zadaliśmy także dorosłym mieszkańcom gminy Górno.

Czy Pana/i zdaniem dostęp do narkotyków w Pana/i okolicy jest:

<i>Zdecydowanie łatwy</i>	26 %
<i>Raczej łatwy</i>	20 %
<i>Zdecydowanie trudny</i>	9 %
<i>Raczej trudny</i>	11 %
<i>Nie wiem</i>	34 %

Dalej pytaliśmy o pogląd na penalizację posiadania narkotyków:

Czy za posiadanie narkotyków powinno się karać	
TAK	96 %
NIE	4 %

Przemoc domowa i rówieśnicza.

Jak wynika z raportu Najwyższej Izby Kontroli szkoła staje się coraz mniej bezpiecznym miejscem. Część uczniów przejmuje wzorce i zasady postępowania funkcjonujące w wojsku a nawet w więzieniu. Na szczęście te patologiczne zachowania nie dominują jeszcze we wszystkich szkołach. Dlatego tak istotna jest diagnoza tych zjawisk na gruncie lokalnym – warto się im przyjrzeć w momencie, gdy jeszcze jest czas na stosowanie środków zapobiegawczych. Dlatego zadaliśmy uczniom serię pytań dotyczących tych zjawisk.

	TAK	NIE
Czy zostałeś kiedykolwiek pobity w szkole?	9 %	91 %
Czy byłeś kiedykolwiek przez rówieśników zmuszany do robienia czegoś, czego nie chciałeś robić?	16 %	84 %
Czy zostałeś kiedykolwiek w szkole napadnięty i okradziony?	3 %	97 %

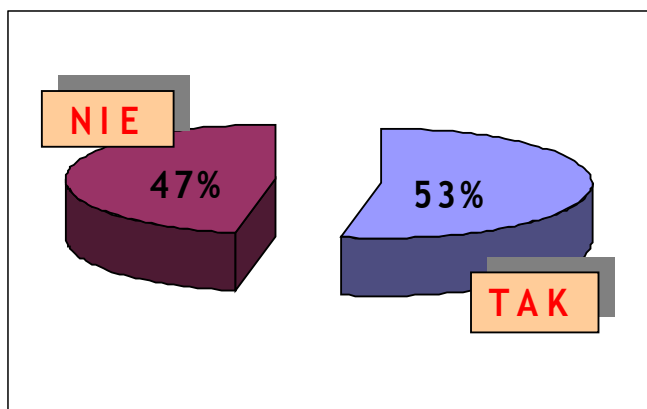
Jak widać, co jedenasty uczeń był ofiarą pobicia w szkole, zaś niemal co szósty był zmuszany do robienia rzeczy niechcianych.

Zobaczmy, jak spostrzegają tę kwestię dorośli mieszkańcy gminy.

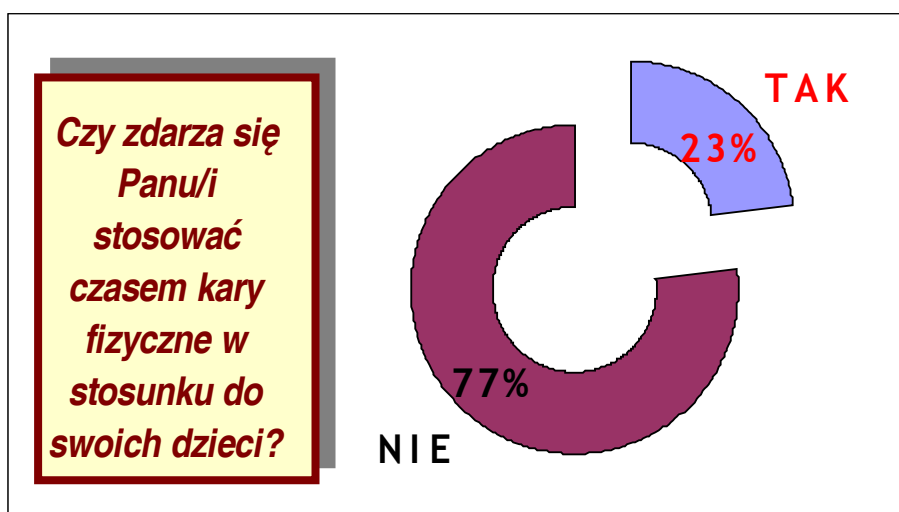
Czy zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami?	TAK	NIE
<i>Surowe traktowanie dziecka przez rodziców hartuje dziecko i pozwala mu lepiej radzić sobie z przeciwnościami losu.</i>	15 %	85 %

Jak widać, co siódmy z badanych dorosłych jest zwolennikiem surowego wychowania.

Dalej zadaliśmy pytanie: „Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych przez rodziców powinno być zakazane prawnie”.

Ponad połowa dorosłych popiera pomysł prawnego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci. A jak spozstrzegają oni swoje zachowania w tej sferze?

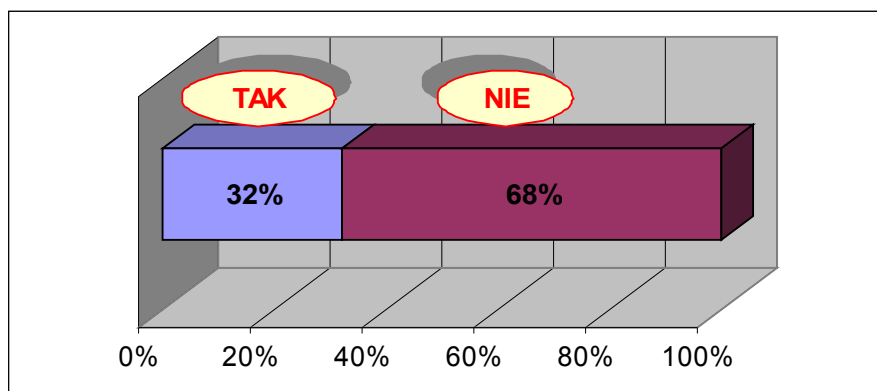

Przez wiele lat problem przemocy domowej był marginalizowany, nie dostrzegano jego rozmiarów, ani zagrożeń. Dopiero w ostatnim czasie organizowany jest system pomocy osobom krzywdzonym.

Istotna jest tutaj współpraca przedstawicieli wszystkich służb i instytucji pracujących z dziećmi oraz udzielających pomocy ofiarom przemocy, tzn. pedagogów, pracowników świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych, psychologów, pracowników socjalnych, policjantów, przedstawicieli służby zdrowia, księży, terapeutów uzależnień i innych.

Spójrzmy jak skalę tego problemu spozstrzegają uczniowie szkół gminy Górnó. Zadaliśmy uczniom pytanie: **„Czy kiedykolwiek w życiu rodzinnym byłeś świadkiem przykrej sytuacji spowodowanej przez picie alkoholu”**

i otrzymaliśmy następujące odpowiedzi.

Co trzeci uczeń udzielił odpowiedzi twierdzącej!

Dalej, chcieliśmy wiedzieć, czy, zdaniem młodych ludzi, **istnieją okoliczności usprawiedliwiające przemoc w rodzinie.**

	Szk. podst. Kl. VI	Gimnazjum Kl. I	Gimnazjum Kl. III
TAK	18 %	30 %	22 %

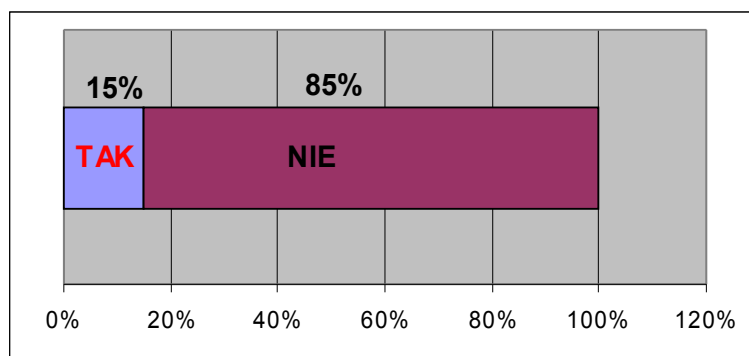
Jak widać, pewna część uczniów gotowa byłby zaakceptować takie zachowania. Im młodszy uczeń, tym większa akceptacja.

Warto natomiast zobaczyć, jak to wygląda w praktyce. Zapytaliśmy: „*Która z wymienionych form przemocy wydarzyła się kiedykolwiek w twojej rodzinie?*”

wyzwiska	33 %
groźby	2 %
poniżanie	15 %
policzkowanie	3 %
popychanie i szarpanie	6 %
bicie	3 %
szantażowanie pieniędzmi	1 %
żadna	63 %

Jak widać, dzieci w domach narażone są ze strony rodziców na różnego rodzaju akty przemocy, głównie przemocy psychicznej: wyzwiska, poniżanie. Zdarza się także przemoc fizyczna: popychanie, szarpanie, bicie.

Spytaliśmy dalej: *Czy dostałeś kiedykolwiek od rodziców lanie, w wyniku którego doznałeś urazu (siniak, zadrapanie, itp.)?*

Co siódmy uczeń jest więc karcony w sposób niebezpieczny, powodujący urazy fizyczne.

Pytaliśmy też, *czy uczniowie znają przynajmniej jedną osobę, która z błahych powodów jest karana fizycznie przez rodziców*. Oto odpowiedzi:

	Szk. podst. Kl. VI	Gimnazjum Kl. I	Gimnazjum Kl. III
TAK	12 %	13 %	17 %

Z wyników tych badań można wysnuć kilka spostrzeżeń:

- po pierwsze, zachowania przemocowe są nadal traktowane przez niemałą grupę rodziców jako ważna metoda wychowawcza,
- po drugie, wśród tego typu zachowań dominuje przemoc psychiczna, choć elementy przemocy fizycznej też nie należą do rzadkości,
- po trzecie – część uczniów akceptuje takie zachowania w niektórych sytuacjach.

III. Główne cele i realizatorzy Gminnego Programu:

1. Głównym celem „Programu” jest prowadzenie edukacji wśród dzieci i młodzieży z terenu gminy, informowanie i edukowanie społeczeństwa o szkodliwości alkoholu, narkotyków i innych substancji odurzających, prowadzeniu działalności zapobiegawczej i edukacyjnej poprzez:
 - promocję zdrowego stylu życia wśród dzieci, młodzieży już od najmłodszych lat;
 - wspomaganie merytoryczne i finansowe instytucji, organizacji pozarządowych oraz osób fizycznych, którzy swoim działaniem przyczyniają się do przeciwdziałania patologiom i kształtowania pozytywnych postaw społecznych;

- podejmowanie i wspieranie działań ogólnokrajowych i lokalnych oraz innych inicjatyw społecznych;
 - wspieranie wychowawczej roli szkoły i rodziny;
 - zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych oraz innych zjawisk patologicznych, w tym eskalacji przemocy.
2. Gminny Program Rozwiązywania Problemów Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Górno na rok 2013 realizowany jest przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Górnio, organizacje pozarządowe, którym zlecane są zadania gminnego programu oraz placówki oświatowe .

IV. Najważniejsze potrzeby w Gminie:

1. Bieżąca działalność Punktu Konsultacyjnego w Górnio: dyżury terapeuty, a w tym:
 - konsultacje terapeuty dla osób uzależnionych od alkoholu i współuzależnionych,
 - pomoc dla dzieci z rodzin, w których występuje problem z alkoholem, przemocą domową, narkotykami,
 - informowanie o możliwości podjęcia terapii dla osób uzależnionych od alkoholu w Poradni Leczenia Uzależnień w Kielcach ul. Jagiellońska 72, Kielce ul. Manifestu Lipcowego, Kielce ul. Grunwaldzkiej 45,
 - informowanie o uzależnieniu środkami odurzającymi i psychoaktywnymi oraz o możliwościach leczenia osób uzależnionych,
 - informowanie o placówkach prowadzących działalność profilaktyczną, leczniczą i rehabilitacyjną służących pomocą uzależnionym od narkotyków czyli Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień „MONAR” Kielce ul. Malików 150b i Poradni terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych „Nadzieja Rodzinie” Kielce ul. Karczówkowska 36,
 - informowaniu o działalności Punktu Konsultacyjnego ds. Narkomanii w Kielcach przy ul. Jagiellońskiej 72
2. Edukacja dzieci, młodzieży oraz rodziców poprzez:
 - prowadzenie świetlic środowiskowo – profilaktycznych na terenie gminy,
 - organizacja spektakli, warsztatów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży w szkołach na terenie gminy,
 - organizacja wypoczynku letniego: obozy, kolonie dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych uzależnieniami,
 - organizacja imprez, spotkań, konkursów, festynów rodzinnych, zawodów sportowych,
 - prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży,
3. Zwiększenie dostępu do materiałów związanych z profilaktyką: książek, broszur, ulotek i plakatów:
 - doposażenie Punktu Konsultacyjnego w broszury, ulotki, publikacje, art. promocyjne.
4. Współpraca z Komisariatem Policji w Daleszycach.

V. Realizacja szczegółowych celów „Programu” w roku 2013.

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu:

Zadanie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- α) współpracę ze Świętokrzyskim Centrum Profilaktyki i Edukacji w Kielcach
- β) współpracę z Poradniami Leczenia Uzależnień w Kielcach.
- γ) współpracę z Wojewódzkim Ośrodkiem Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Kielcach.
- δ) działalność punktu konsultacyjnego (wynagrodzenie terapeuty zgodnie z umową-zlecenie).

Koszt zadania 1 wynosi: **16.000zł.**

2. Udzielanie pomocy rodzinom, w których występują problemy związane z alkoholem – działania jak w punkcie 1 oraz praca pełnomocnika i członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

Zadanie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- przyjmowanie wniosków o leczenie odwykowe,
- prowadzenie rozmów motywujących do podjęcia leczenia odwykowego,
- prowadzenie rozmów z członkami rodziny osoby uzależnionej,
- prowadzenie rozmów ze sprawcami oraz ofiarami przemocy,
- kontakt z rodzinami, w których ujawniona została przemoc.

Koszt zadania 2 wynosi: **52.240zł.**

3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w szczególności dla dzieci i młodzieży poprzez:

Zadanie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- α) realizację szkolnych programów profilaktycznych (warsztaty, spektakle, pogadanki, prelekcje, programy profilaktyczne) we wszystkich szkołach,
- β) całoroczna działalność Punktu Konsultacyjnego w Górnicy (zakup publikacji, ulotek),
- γ) organizowanie lokalnych imprez profilaktycznych w ramach których odbędą się: Festyn z okazji Dnia Dziecka w Leszczynach, impreza dla MDP i społeczności lokalnej w Woli Jachowej oraz Festyn „Majówka z rodziną” przy GOK w Krajnie,
- δ) prowadzenie pozalekcyjnych zajęć rekreacyjno – sportowych, kulturowych (wynagrodzenie dla prowadzących zgodnie z umową-zlecenie) oraz zakupy,
- ε) organizacja wypoczynku dla dzieci i młodzieży połączonego z warsztatami z zagadnień profilaktyki uzależnień,
- φ) organizowanie turniej, rozgrywek sportowych dla dzieci i młodzieży w ramach ferii zimowych.

Koszt zadanie 3 wynosi: **34.200zł.**

4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych poprzez:

Zadanie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- a) współpraca z placówkami leczenia odwykowego w Kielcach;
- b) wspieranie finansowe i organizacyjne instytucji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych realizujących swe działania statutowe związane

- z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, poprzez sport, kulturę, organizację zawodów, obozów, turniejów;
- c) wspomaganie działalności grupy AA,

Koszt zadania 4 wynosi: **21.000zł.**

5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy oraz występowaniem przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego:

Zadanie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- a) monitorowanie ilości wydawanych zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych,
- b) monitorowanie zgodności usytuowania na terenie gminy miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych zgodnie z art. 18 ust. 3 a ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- c) kontrola obiektów handlu detalicznego i zakładów gastronomicznych w zakresie sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym lub nieletnim, jak również na kredyt i pod zastaw,
- d) występowanie w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach sądowych związanych z nadużywaniem alkoholu, jak również z nieprzestrzeganiem ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

W zadaniu 5 nie przewidziano żadnych kosztów.

6. Bieżąca działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Zadanie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- α) realizacja „Programu” oraz funkcjonowanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (zakup art. biurowych, promocyjnych, szkolenia, delegacje, opłata za telefon)
- β) inicjowanie i koordynowanie działań zawartych w gminnym „Programie”
- χ) przyjmowanie wniosków o przymusowe leczenie i uruchomienie procedury z tym związanej aż do złożenia wniosku w Sądzie Rodzinnym
- δ) współpraca z biegłymi – w sprawie przeprowadzenia badań i wydania opinii wobec osób skierowanych do Komisji (zgodnie z umową-zlecenie oraz postanowieniami Sądu)
- ε) kontrola punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Gminy
- φ) odbywanie posiedzeń (członkowi GKRPA za udział w posiedzeniu przysługuje wynagrodzenie w wysokości **80 zł brutto** natomiast wynagrodzenie dla Przewodniczącego Komisji wynosi **130 zł brutto**. Podstawą do naliczania wynagrodzenia jest lista uczestnictwa w posiedzeniu Komisji. Wynagrodzenie za udział w posiedzeniu wypłacane jest na podstawie listy wypłat):
 1. spisywanie protokołów z odbytych rozmów
 2. przyjmowanie sprawozdań z realizacji programów profilaktycznych
 3. wypełnianie ankiet dla pełnomocnika wojewódzkiego i przesyłanie informacji dla organizacji rządowych
 4. współpraca z placówkami terapii uzależnienia (szkolenia, realizacja programów, kierowanie na leczenie)
 5. współpraca z dyrektorami szkół, pedagogami, nauczycielami,

6. współpraca z Policją, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej
7. przygotowywanie sprawozdań z działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Koszt zadania 6 wynosi: **36.560,00zł.**

VI. Finansowanie zadań.

Łączny koszt wydatków z działu 851 – Ochrona zdrowia, rozdz. 85154 – Przeciwdziałanie alkoholizmowi wynosi **157.000,00zł.** oraz wydatków z działu 851 – Zwalczanie narkomanii, rozdz. 85153 wynosi **3.000,00zł.** co łącznie daje kwotę **160.000,00zł.** Środki te pochodzą z tytułu opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Sporządziła:
Dorota Matuszewska